

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๔ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๕ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๐
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๐
บทที่ ๒ แนวคิดเรื่องพญานาคในคัมภีร์พระพุทธรศาสนาเถรวาท	
๒.๑ พญานาคกับบริบททางสังคมของอินเดียก่อนและหลังสมัยพุทธกาล	๑๑
๒.๒ แนวคิดเรื่องพญานาคที่ปรากฏในคัมภีร์	๑๒
๒.๒.๑ ความหมายของพญานาค	๑๒
๒.๒.๒ มุมมองของพระพุทธรศาสนาที่มีต่อและพญานาค	๑๔
๒.๒.๓ กำเนิดพญานาค	๑๖
๒.๒.๓.๑ มูลเหตุของการเกิดเป็นนาคในคัมภีร์พระพุทธรศาสนา	๑๖
๒.๒.๓.๒ ประเภทของการเกิดเป็นพญานาค	๒๐
๒.๒.๓.๓ ผู้ปกครองเหล่านาคและพญานาค	๒๑
๒.๒.๔ ลักษณะของพญานาค	๒๓
๒.๒.๕ ที่อยู่ของพญานาค	๒๖
๒.๒.๕.๑ สระน้ำ, แม่น้ำและมหาสมุทร	๒๗
๒.๒.๕.๒ ป่าไม้และต้นไม้	๒๙
๒.๒.๕.๓ จอมปลวก / บ่อน้ำ	๓๐
๒.๒.๕.๔ ภูเขา	๓๑

๒.๒.๖ อาหารของพญานาค	๓๒
๒.๒.๗ ฤทธิ์ของพญานาค	๓๒
๒.๒.๘ ทรัพย์สินของมีค่าของพญานาค	๓๖
๒.๒.๙ ศัตรูของพญานาค	๓๗
๒.๓ สถานะของพญานาค	๓๗
๒.๔ การเกิดและการเปลี่ยนสถานะของพญานาค	๓๘
๒.๕ บทบาทของพญานาค	๔๐
๒.๕.๑ บทบาทต่อพระพุทธเจ้า	๔๐
๒.๕.๒ บทบาทต่อสาวก	๔๑
๒.๕.๓ บทบาทต่อพระธรรมวินัย	๔๑
บทที่ ๓ แนวคิดเรื่องพญานาคในอุรังคธาตุนิทาน (ตำนานพระธาตุพนม)	
๓.๑ บทนำ	๔๓
๓.๒ ประวัติความเป็นมาของอุรังคธาตุนิทาน (ตำนานพระธาตุพนม)	๔๓
๓.๒.๑ ความหมาย อุรังคธาตุนิทาน	๔๓
๓.๒.๒ ประวัติความเป็นมา	๔๓
๓.๒.๓ ผู้แต่งหรือผู้เรียบเรียง	๔๕
๓.๒.๔ เนื้อหาโดยย่อ	๔๖
๓.๒.๕ ระยะเวลาในการเรียบเรียง	๕๐
๓.๒.๖ องค์ประกอบของเรื่อง “อุรังคธาตุ (ตำนานพระธาตุพนม)”	๕๒
๓.๒.๗ ภูมิหลังด้านประวัติศาสตร์ลาวล้านช้าง	๕๔
๓.๒.๘ วัตถุประสงค์ของผู้เรียบเรียง “อุรังคธาตุ (ตำนานพระธาตุพนม)”	๕๕
๓.๒.๙ สรุป	๕๗
๓.๓ แนวคิดเรื่องพญานาคอุรังคธาตุนิทาน (ตำนานพระธาตุพนม)	๖๐
๓.๓.๑ ความหมายของพญานาค	๖๐
๓.๓.๒ กำเนิดของพญานาคอุรังคธาตุนิทาน	๖๓
๓.๓.๓ ผู้ปกครองเหล่านาคและพญานาคอุรังคธาตุนิทาน	๖๔
๓.๓.๔ ที่อยู่ของพญานาค	๖๕
๓.๓.๔.๑ หนองน้ำ	๖๕
๓.๓.๔.๒ แม่น้ำ	๖๖
๓.๓.๔.๓ บึงหรือทะเลสาบ	๖๗
๓.๓.๔.๔ ป่อน้ำ	๖๘

๓.๓.๔.๕ สระน้ำ	๖๙
๓.๓.๔.๖ ถ้ำ และภูเขา	๖๙
๓.๓.๔.๗ ปากแม่น้ำ	๖๙
๓.๓.๔.๘ พุทธสถานสำคัญ	๖๙
๓.๓.๔.๙ ป่าไม้	๗๐
๓.๓.๕ นาคพิภพ หรือนาคโลก	๗๐
๓.๓.๕.๑ ชื่อของนาคพิภพ	๗๑
๓.๓.๕.๒ สถานที่ตั้งของภพพญานาค	๗๑
๓.๓.๕.๓ ลักษณะของเมืองพญานาค	๗๑
๓.๓.๕.๔ สภาพภูมิประเทศของเมืองพญานาค	๗๒
๓.๓.๕.๕ ผู้คนและการแต่งตัวของเมืองนาค	๗๒
๓.๓.๕.๕ วิธีชีวิตของพญานาคและผู้คนในเมืองนาค	๗๓
๓.๓.๕.๖ มณีนาคราช	๗๓
๓.๓.๕.๗ การเดินทางไปมาระหว่างเมืองนาคกับมนุษย์หรือโลกอื่น	๗๓
(๑) ประตูเมืองหรือหน้าด่านทางเข้าออกเมืองนาค	๗๓
(๒) ผ่านรูปร่างที่เป็นพญานาคหรืองู	๗๔
(๓) ขึ้นมาจากน้ำแล้วแปลงร่างเป็นมนุษย์หรือสัตว์	๗๔
๓.๓.๖ รูปร่างของพญานาค	๗๔
๓.๓.๗ อุปนิสัยของพญานาค	๗๖
๓.๓.๗.๑ มินิสัยโกรธง่าย	๗๖
(ก) ทะเลาะกันเพราะเนื้อสัตว์	๗๖
(ข) โกรธเพราะมีผู้ลบหลู่ตนเอง	๗๗
๓.๓.๗.๒ มีอุปนิสัยที่มั่นคงต่อสัจจะ	๗๙
๓.๓.๗.๓ มีอุปนิสัยรู้จักบุญคุณผู้อื่น	๗๙
๓.๓.๗.๔ มีอุปนิสัยรู้จักบุญคุณผู้อื่น	๘๐
๓.๓.๗.๕ มีอุปนิสัยชอบอุปถัมภ์ผู้ปฏิบัติธรรม	๘๑
๓.๓.๘ ฤทธิ์ของนาค	๘๒
๓.๓.๘.๑ การไปมาด้วยอำนาจ	๘๒
๓.๓.๘.๒ การเนรมิตร่างกาย	๘๓
๓.๓.๘.๓ มีพิษกล้ำ	๘๓
๓.๓.๘.๔ สร้างและทำลายเมือง	๘๔

ก. การสร้างเมือง	๘๔
ข. การทำลายเมือง	๘๕
๓.๓.๘.๕ ทำร้ายให้สัตว์ถึงแก่ชีวิตได้	๘๖
๓.๓.๙ การสืบเชื้อสายของพญานาค	๘๖
๓.๓.๑๐ การสืบพันธุ์ของพญานาค	๘๗
๓.๓.๑๑ การสิ้นอายุขัยของพญานาค	๘๗
๓.๓.๑๒ อาหารของพญานาค	๘๗
(๑) อาหารทิพย์	๘๗
(๒) อาหารสด	๘๘
๓.๓.๑๓ พิธีกรรมการบวงสรวงบูชาพญานาคที่ปรากฏในตำนาน	๘๘
๓.๔ สรุป	๘๙
บทที่ ๔ อิทธิพลความเชื่อเรื่องพญานาคในอุรังคธาตุนิทาน (ตำนานพระธาตุพนม)	
ที่มีต่อสังคมชาวอีสาน	
๔.๑ บทนำ	๙๐
๔.๒ วิเคราะห์อิทธิพลของความเชื่อเรื่องพญานาคในอุรังคธาตุนิทานที่มีต่อชาวอีสาน	๙๐
๔.๒.๑ อิทธิพลต่อการเมืองการปกครอง	๙๑
๔.๒.๑.๑ พญานาคช่วยสร้างเมืองและให้อำนาจแก่ผู้ปกครอง	๙๑
๔.๒.๑.๒ พญานาคเป็นผู้ทำลายเมือง	๙๒
๔.๒.๑.๓ พญานาคเป็นผู้กำหนดวิถีทางการเมือง	๙๓
๔.๒.๑.๔ พญานาค เป็นผู้เป็นแนวทางในการปกครอง	๙๔
๔.๒.๒ ความเชื่อเรื่องพญานาคที่มีอิทธิพลด้านการศึกษา	๑๐๕
๔.๒.๒.๑ ก่อให้เกิดการศึกษาประวัติความเชื่อของอีสาน	๑๐๕
๔.๒.๒.๒ ก่อให้เกิดการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนอีสาน	๑๑๐
๔.๒.๒.๓ ก่อให้เกิดการศึกษาศาสนาที่เข้ามามีอิทธิพลในชุมชนอีสาน	๑๑๑
๔.๒.๒.๔ ก่อให้เกิดการศึกษาหลักปรัชญาในการดำเนินชีวิต	๑๑๓
๔.๒.๒.๕ ก่อให้เกิดการศึกษาหลังวิถีทางสังคมและวัฒนธรรม	๑๑๗
๔.๒.๒.๕ ก่อให้เกิดการศึกษาเรื่องกำเนิดของพญานาคอย่างจริงจัง	๑๑๘
๔.๒.๓ อิทธิพลของความเชื่อเรื่องพญานาคในอุรังคธาตุนิทานของชุมชนอีสาน	๑๑๘
ด้านเศรษฐกิจ	
๔.๒.๔ อิทธิพลด้านพิธีกรรมและประเพณี	๑๒๐
๔.๒.๔.๑ อิทธิพลต่อพิธีกรรม	๑๒๑

๔.๒.๔.๒ อิทธิพลต่อประเพณี	๑๒๙
๔.๒.๕ อิทธิพลในด้านศิลปกรรม	๑๓๕
๔.๒.๖ อิทธิพลต่อความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์	๑๓๘
๔.๒.๖.๑ การดูนาศมพงษ์ ดูดวงซุ้มสมพงษ์	๑๓๙
๔.๒.๖.๒ การดูทิศตัวเพ็งหรือตัวผึ้ง	๑๔๐
๔.๒.๖.๓ หลักการดูนาศึกตามตำราพิชัยสงคราม	๑๔๐
๔.๓ พญานาคในอุรังคธาตุนิทานกับการตีความเชิงสัญลักษณ์	๑๔๑
๔.๓.๑ พญานาคเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มชนดั้งเดิม	๑๔๒
๔.๓.๒ พญานาคเป็นสัญลักษณ์ของน้ำและความอุดมสมบูรณ์	๑๔๕
๔.๓.๓ พญานาคเป็นสัญลักษณ์ของลัทธิทางศาสนา	๑๔๖
๔.๓.๔ นาคเป็นสัญลักษณ์ของบรรพบุรุษของคนชุมชนอีสาน	๑๔๗
๔.๓.๕ พญานาคในสัญลักษณ์ของเจ้าที่หรืออารักษ์	๑๕๐
๔.๓.๖ พญานาค คือ สัญลักษณ์ของผู้สร้างและผู้ทำลาย	๑๕๑
๔.๓.๗ พญานาค เป็นสัญลักษณ์ของผู้รักษา	๑๕๒
๔.๓.๘ พญานาค เป็นสัญลักษณ์ของผู้ปฏิบัติธรรม	๑๕๔
๔.๔ วิเคราะห์คุณค่าของความเชื่อเรื่องพญานาคในอุรังคธาตุนิทาน	๑๕๕
๔.๔.๑ คุณค่าต่อตัวมนุษย์	๑๕๕
๔.๔.๒ คุณค่าต่อสังคม	๑๕๙
๔.๕ ท่าทีของชาวอีสานที่มีต่อพญานาคในอุรังคธาตุนิทาน(ตำนานพระธาตุพนม)	๑๖๓
๔.๕.๑ ท่าทีต่อการยอมรับต่อการมีอยู่ของพญานาค	๑๖๓
๔.๕.๒ ท่าทีจะต้องศึกษาและปฏิบัติต่อพญานาค	๑๖๔
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๖๖
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๑๖๖
๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป	๑๖๗
๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย	๑๖๗
บรรณานุกรม	๑๖๘
ประวัติผู้วิจัย	๑๗๗